

7. Хомяков В. А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия / В. А. Хомяков – Вологда : ВГПИ, 1971. – 176 с.
8. Greenough J. B. Words and their Ways in English Speech / J. B. Greenough, G. L. Kittredge. – N.Y. : The Macmillan, 1929. – 318 p.
9. Mencken H. L. The American Language / H. L. Mencken – N. Y. : A. A. Knopf, 1992. – 333 p.

Орлова Светлана, Рославец Руслана. Сленг как вариант социальных диалектов. Актуальность темы определяется выяснением исторических и синхронных причин возникновения, существования, сохранения и исчезновения разных вариантов языка. Определяют три исторических этапа развития диалектов: в условиях примитивного общества, в эпоху образования древних и средневековых государств и так называемый территориальный диалект в период формирования и развития национальных общностей. В статье описаны исторические этапы образования диалектов. Характеризуются грамматические и словообразовательные особенности английских диалектов. Описываются особенности сленга как варианта социальных диалектов. Изучение диалектов дает возможность оценить и понять особенности развития литературной нормы. Учет диалектических данных служит основой становления и развития значения слов.

Ключевые слова: социальные диалекты, грамматические и словообразовательные особенности английских диалектов, особенности сленга как варианта социальных диалектов.

Orlova Svitlana, Roslavets' Ruslana. Slang as Variant of Social Dialects. The actuality of the historical and synchronous reasons of the appearance, existence, saving and destroying of different variants of language are determined in the article. Three historical stages of developing dialects are determined: the dialect in the conditions of the primitive society, the dialect in the educational epoch of ancient countries, and so called territorial dialect during the formation period of development of the national unities. In this article the historic stages of slang's formation were described. Grammatical peculiarities of English slang and the processes of their word-formation were characterized. The peculiarities of English slang as the variant of social dialect were determined. The conclusions give the opportunity to evaluate the peculiarities of the development of the literary form. Only taking into account the dialects' data will serve the researching and developing the words.

Key words: social dialects, grammatical peculiarities of English slang and the processes of their word-formation, the peculiarities of English slang as the variant of social dialect.

Стаття надійшла до редколегії
29.03.2013 р.

УДК 811.111'23

**Ольга Савчук,
Валерій Савчук**

Повне та часткове демаркування статевих ознак у текстах сучасних англомовних періодичних видань

У статті зосереджено увагу на особливостях репрезентації гендерних стереотипів у сучасному англomовному публіцистичному дискурсі. Розглянуто особливості вживання гендерно-маркованої лексики та способи демаркування яскраво виражених гендерних ознак у сучасній англійській мові. За результатами проведеного аналізу текстів журнальних і газетних статей, об'єктом яких є представник чоловічої статі, жіночої та представники обох статей, встановлено особливості зсуву формально-семантичних гендерних ознак іменників на позначення професій, які орієнтовані на чоловіків, до повної нейтралізації гендерних ознак чоловічої статі або їхнього часткового заміщення жіночими.

Ключові слова: гендерно-марковані лексичні елементи, чоловічо / жіночо орієнтована морфема, соціальний стереотип, семантичний маркер.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальним для сучасних дослідників є питання щодо впливу екстралінгвістичних факторів, які здійснюються через системне осмислення й опис мови, у зв'язку з феноменом статі. Про складні психологічні, соціальні й культурні аспекти процесів створення і розуміння висловлень писали ще В. Гумбольдт й О. О. Потебня. В. Гумбольдт

зазначав, що мова, виражаючи національний дух, будучи певним проміжним світом між мисленням людини та зовнішнім світом, є тією силою, яка не тільки створює певний образ, а й здійснює дієвий вплив на думку та вчинки людей, на розвиток суспільства у цілому, тим самим перетворюючи світ в ідеї, вербалізуючи і змінюючи при цьому власне сам світ. Дослідження чоловічого й жіночого бачення світу, цінностей і оцінок, які породжують дискримінації стосовно представників того чи іншого роду в мовній картині світу, викликає жвавий інтерес вітчизняних і зарубіжних вчених [1; 2; 6–8]. З огляду на те, що саме мова є засобом домінування і соціальної сили, тема нашого дослідження є **актуальною**. **Мета** нашого дослідження – проаналізувати репрезентацію гендерних стереотипів та виявити специфіку перерозподілу семантичних ознак іменників, що позначають суспільно значущі сфери діяльності під тиском гендерної коректності в сучасному англомовному публіцистичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Антропоцентрична переорієнтація лінгвістичних досліджень із середини минулого століття зумовила висунення на перший план вивчення людського фактору та проблем взаємозв'язку мови з біосоціальними характеристиками людини та її статі. У світлі цього особливо актуальним для сучасного суспільства постає питання політкоректності [3, с. 72]. Так, зокрема, уважається неприпустимим уживання висловлювань, що прямо чи приховано подають у небажаному світлі расові та національні належності, фізичні або розумові здібності чи статеві відмінності. У минулому функція жінки в суспільстві обмежувалася побутовими сферами, доглядом за дітьми і, головним чином, повною залежністю від чоловіка, який уважався керуючим центром сім'ї і значущою ланкою суспільства [2; 8]. Тому не дивно, що жінка в суспільстві сприймалася лише крізь призму соціального статусу чоловіка.

У цій площині в сучасних лінгвістичних студіях привертають увагу дві дещо полярні за напрямками своїх досліджень парадигми. По-перше, це гендерна лінгвістика, яка розглядає категорію статі як ключовий параметр, що бере участь у процесах формування, структурування, модифікації й особливостей вербальної репрезентації мовної свідомості мовця [1, с. 3]. Водночас існують феміністично-орієнтовані студії [2], в основі яких базові концепції критичної лінгвістики поєднані з поглядами В. Гумбольдта, а також теорією мовної відносності Сепіра-Уорфа. Згідно з цим реальність розглядається як своєрідний «лінгвістичний трюк» – соціально та лінгвістично сконструйована форма сприйняття стану наявних речей, що ґрунтується на нав'язуванні системи цінностей та поглядів на світ лише через панівну в суспільстві чоловічу ідеологію [2]. Звідси, уважається, що мовна картина світу людини, корегуючись наявними в суспільстві стереотипами, диференціює соціальні ролі кожної статі, а це, у свою чергу, впливає на свідомість і поведінку кожної окремої людини. Образ жінки конструюється колективною мовною свідомістю як слабка стать, а чоловіка – як сильна, і, відповідно, здійснюється диференціація їхніх соціальних ролей. Цим можна пояснити те, що серед різноманіття професій деякі сприймаються як суто чоловічі, а інші – як суто жіночі.

Близькими до цього є соціолінгвістичні напрями досліджень. Так, зокрема, розглядаючи питання відмінностей між статями, автор праці [7, с. 36] наголошує на вагомій ролі стереотипів. Наприклад, у свідомості дітей швидко формується асоціація жіночої розмови з домашньою активністю, а чоловічої – з економічно-політичними реаліями зовнішнього світу. Незважаючи на результати численних досліджень, як-от з'ясування нейрофізіологічних процесів, характерних для чоловіків і жінок, які засвідчують відсутність будь-яких відмінностей між ними, упереджене ставлення до жіночої статі все ж залишається. Так, наприклад, слово *poet* викликає серйозніше ставлення порівняно з *poetess* [7, с. 37–38]. Таким чином, використання слів із ознаками чоловічого роду мають статус престижних. Цим пояснюється факт, що багато з них стали основою для утворення складних слів і словосполучень на кшталт *mankind*, *spokesman*, *fellowship* [6, с. 40], що імпліцитно наголошують на домінантній позиції чоловічої статі. З іншого боку, використання гендерно-маркованих одиниць мови підкреслює другорядність жіночої статі. Подібний набір слів тривалий час обмежував когнітивну діяльність жінки, усуваючи її від сфери освіти, політики, спорту тощо.

Через підвищення статусу жінки, зокрема в професійній сфері, деякі класичні поняття тепер уважаються дискримінаційними стосовно жінки [5, с. 105–106]. Зокрема, за свідченням деяких наукових джерел [4, с. 38], велика кількість сучасних газетних і журнальних видань намагається

унікати використання гендерно-маркованої лексики. Таким чином, у фокусі цієї статті є розгляд демаркування гендерних ознак у публіцистичному дискурсі.

Насамперед проаналізуємо наявні способи демаркування яскраво виражених гендерних ознак у сучасній англійській мові. Однією з найпоширеніших тенденцій є заміщення *-man* на *-woman* у випадках, коли йдеться про жінку, наприклад: *Just ask Jeff Johnson, a successful businessman in a family-owned company in the D.C. area* (Newsweek Oct. 15, 2012). *Her Wikipedia biography distills her new occupations: «Kim Kardashian is an American socialite, television personality, businesswoman, fashion designer, [...]»* (Newsweek Jan. 11, 2013).

Деякі назви професій, які можна застосувати на позначення обох статей, асоціюються зазвичай у людей тільки з особами чоловічої статі, наприклад: *engineer, professor, doctor, lawyer, reporter, officer* тощо, тому спостерігаємо додавання *woman* або *female*, якщо звертається увага на жіночу стать працівника, а саме: *I'm a 38-year-old female executive who is embarrassed to admit that I cannot remember the last time I voted* (Newsweek, May 12, 2008). *Case in point: a meet-and-greet at a diner in Ohio, at which Biden was photographed getting cozy with a female motorcyclist who appeared to be sitting on his lap* (Newsweek, Jan. 18, 2013).

Проте побутує думка [8, 94] про небажаність використання *woman* у випадках, коли акцентується тільки на жіночій статі фігуранта. Так, із наведеного нижче прикладу цілком очевидна контекстуально зумовлена потреба використання *women candidates*. *In many countries, like Sweden, political parties have adopted rules that force them to field a set number of women candidates* (Newsweek, Nov. 28, 2008). *Her status as a female officer would make her a rarity at many companies, but not at Xerox* (Newsweek, Nov. 14, 2008).

В іншому випадку це могло б натякати на меншу компетентність жінки у сфері, представленій іменником, що позначає певну професію. За таких умов професійна діяльність жінки розглядається як дріб'язкова або така, що не варта уваги чи, навіть, некомпетентна. Цим було зумовлено тенденцію до появи гендерно-нейтральної лексики, яка повністю усуває будь-які сексистські асоціації. Подібне заміщення стосується іменників, основи яких містять гендерно-марковані суфікси *-ess* і *-er*, що вказують на статеvu належність іменника до жіночого чи чоловічого роду, напр., *steward / stewardess = flight attendant, headmaster / headmistress = headteacher* тощо. Так, зокрема, можна простежити заміну звичного *postman* на нейтральне *letter carrier*: *The son of a factory worker and a rural letter carrier, Edwards was the first person in his family to go to college* (The Christian Science Monitor, Sep. 29–Oct. 5, 2007). Поруч із цим широко використовується слово *person*, для якого характерна нерелевантність статі та віку. Перерозподіл семантичних ознак цієї лексеми під тиском гендерної коректності зумовило появу таких альтернатив за її участі: *businessman / businesswoman = businessperson, spokesman / spokeswoman = spokesperson, chairman / chairwoman = chairperson, policeman / policewoman = police officer* і т. ін. Заміщення ознак чоловічої статі жіночими чи їх повне усунення, як показує низка досліджень [3; 2; 7; 8], відбувається через долучення різних прийомів лексико-граматичної адаптації. Узяти хоча б зміну традиційно використовуваного займенника чоловічого роду *he* на *they* або вживання поруч із першим займенника *she* [3, с. 75]. Таку тенденцію можна розширити низкою інших прикладів. Однак навіть поверхневий огляд цієї проблеми дає змогу констатувати існування двох способів репрезентації жінки в сучасній англійській мові, а саме: часткове демаркування гендерних ознак, тобто підкреслення жіночих або повне усунення ознак обох статей. При цьому останній, на думку багатьох дослідників, видається більш прийнятним.

Нас цікавить насамперед репрезентація гендерних стереотипів у англомовному публіцистичному дискурсі, а саме: зсув формально-семантичних ознак статі до повної гендерної демаркованості або часткової, унаслідок якої гендерний акцент зміщується із чоловічої статі до жіночої. Під першою ознакою розуміємо заміну лексеми з яскраво вираженим акцентуванням на належність певного виду діяльності до чоловічого роду. У випадку з частковою демаркованістю йдеться про заміщення чоловічих ознак жіночими в семантиці тієї чи іншої лексичної одиниці. Таким чином, залежно від об'єкта журнальної статті, досліджуваний матеріал було поділено на три групи: 1) представник чоловічої статі, 2) жіночої статі та 3) представники обох статей. Результати аналізу представлені в табл. 1, яка містить іменники, що позначають різні види діяльності в політичній, економічній та соціальній сферах і трапляються в усіх трьох групах.

Таблиця 1

Дані аналізу текстів журнальних і газетних статей щодо реалізації гендерно-маркованих іменників, які позначають суспільнозначущі сфери діяльності (%)

Об'єкт статті		Представник чоловічої статі	Представник жіночої статі	Представники обох статей
Іменники, які позначають діяльність				
spokes-	-man	38,46	—	—
	-woman	—	23,07	—
	-person/people	7,62	—	7,78
	-man and -woman	—	—	23,07
business-	-man	40,47	—	—
	-woman	—	40,47	—
	-person/people	—	—	19,06
	-man and -woman	—	—	—
service-	-man	25,00	—	3,57
	-woman	—	17,85	—
	-person/people	—	—	—
	-man and -woman	—	—	53,57
police-	-man	33,00	—	—
	-woman	—	—	—
	-officer	—	17,00	50,00
	-man and -woman	—	—	—
congress-	-man	51,19	—	—
	-woman	—	25,00	—
	-person/people	—	—	—
	-man and -woman	—	—	23,81

Як видно з таблиці, сучасним англомовним періодичним виданням притаманне часткове демаркування статевої ознаки іменників, що позначають суспільно значущі види професійної діяльності. Зокрема, частка рекурентності іменника *spokesperson* у статтях з об'єктом чоловіком і представниками обох статей не перевищує 7%. Натомість має місце приєднання до лексичних одиниць, що традиційно асоціюються з чоловічим родом, гендерно-маркованої морфемі *woman*. Така тенденція характерна здебільшого для текстів політичної і соціальної сфери, що можна спостерігати в такому прикладі: *Health Minister Dr Dan Poulter said: «We have a duty to look after the brave servicemen and women [...]»* (Daily Star Sunday, Dec. 30, 2012).

Бізнес-орієнтовані статті характеризуються повним демаркуванням гендерних ознак у випадку з об'єктом обох статей, напр., *The only people benefiting from this business are the wholesalers of clothing and the wealthy businesspeople* (The Christian Science Monitor, Nov. 3–9, 2007). Водночас тексти будь-якої сфери, об'єктом яких є жінка, переважно наголошують на цьому, напр., *Citigroup spokeswoman Danielle Romero-Apsilos, who declined to comment on the deal's terms, says the bank explored other options* (Bloomberg Businessweek, Jan. 7–13, 2013). Винятком є діяльність поліції, у якій жіноча стаття позначається повністю демаркованим іменником *police officer*.

Поруч із тенденцією щодо яскраво вираженого зсуву формально-семантичних ознак чоловічої статі у бік жіночої, проведений аналіз текстів статей об'єктом яких є представники обох статей, засвідчує використання лексичних одиниць, які традиційно позначають чоловічу стаття. Наприклад, *Angelica Luster, a junior who is African-American, says that sheltered freshmen who come to Central with limited experiences outside their own race develop a multiethnic set of friends by the time they graduate* (The Christian Science Monitor, Sep. 29–Oct. 5, 2007).

Цікавою є незначна частка (3,57%) випадків відсутності будь-якого демаркування ознак чоловічої статі іменника *servicemen* у текстах із об'єктом, що позначає чоловіків і жінок, напр., *Darren Lynch told the turmoil of post-traumatic stress disorder, the psychological condition blighting the lives of thousands of ex-servicemen* (Daily Star Sunday, Dec. 30, 2012).

Варто зазначити, що використання морфемі *men* притаманне також деяким статтям, об'єктом яких є лише представники жіночої статі. Це можна спостерігати в поданому нижче прикладі. При цьому це стосується переважно іменника *freshman*.

During spring break her freshman year at Boston University, Lauren and her mother journeyed to Kenya and Uganda in East Africa (The Christian Science Monitor, Jan. 5–11, 2008).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз текстів таких сучасних англо-мовних періодичних видань, як *The Christian Science Monitor*, *Daily Star Sunday*, *Bloomberg Businessweek*, *Newsweek*, *Outlook*, *The Week*, *Daily Mail*, свідчить про домінування часткової демаркованості ознак чоловічої статті. Унаслідок подібної поляризації найбільш рекурентними є іменники з морфемами *-woman* і *female-* порівняно з гендерно-нейтральними лексичними одиницями *person*, *people*, *member* тощо.

Джерела та література

1. Алимуратов О. А. Красота в языке: гендерный и прагмалингвистический анализ комплиментарного речевого поведения / О. А. Алимуратов, М. А. Каратышова. – Пятигорск : СНЕГ, 2010. – 140 с.
2. Горошко Е. Гендерная проблематика в языкознании [Электронный ресурс] / Елена Горошко. – Режим доступа : <http://www.owl.ru/win/books/articles/goroshko.htm>
3. Федорів Я. Лінгвістичні моделі дискурсу публічних виступів : нариси із сучасних культурно-мовленнєвих практик / Ярослава Федорів. – К. : ВПЦ НАУКМА, 2010. – 188 с.
4. Maclin A. Reference Guide to English / Alice Maclin. – Washington : US Information Division, 1996. – 406 p.
5. Makay J. J. Public Speaking : Theory Into Practice / John. J. Makay. – 2 ed. – N. Y. : Harcourt Brace College Publishers, 1995. – 482 p.
6. Nilsen A. P. Sexism and Language / Alleen Pace Nilsen. – Urbana : National Council of Teachers of English, 1977. – 203 p.
7. Spolsky B. Sociolinguistics / Bernard Spolsky. – N. Y. : Oxford University Press, 1998. – 404 p.
8. Xiaolan L. Sexism in Language / Lei Xiaolan // Journal of Language and Linguistics. – Xi'an : Northwest Polytechnic University, 2006. – Vol. 5 – N. 1. – P. 87–94.

Савчук Ольга, Савчук Валерий. Полное и частичное демаркирование признаков пола в текстах современных англоязычных периодических изданий. В статье рассматриваются особенности репрезентации гендерных стереотипов в современном англоязычном публицистическом дискурсе. Анализируется характер использования гендерно-маркированной лексики и способы демаркирования четко выраженных гендерных признаков в современном английском языке. В соответствии с проведенным анализом текстов газетных и журнальных статей, объектом которых были представители мужского пола, женского пола и представители обоих полов, определяется смещения формально-семантических гендерных признаков имен существительных на определение профессий, ориентированных на мужчин, до полной нейтрализации гендерных признаков мужского рода или их частичного замещения женским родом.

Ключевые слова: гендерно-маркированные лексические элементы, морфема, ориентированная на мужчин/женщин, социальный стереотип, семантический маркер.

Savchuk Olga, Savchuk Valeriy. Partial and Full Gender Demarking in Modern Public Discourse. The article focuses on the peculiarities of generic stereotypes representation in modern English-speaking publicist discourse. It reveals the ways gender stereotyping and gender-prejudiced or even gender-inclusive lexical elements are being eliminated i. e. the process of gender demarking, in contemporary English. The analysis of the magazine and newspaper articles, divided into three groups according to the object they represent, show a shift of formal-semantic gender features of masculine-oriented occupational nouns and job titles either to neutral or female-marked terms that primarily depends on the object of the article.

Key words: gender marked lexical elements, male / female-oriented morpheme, social stereotype, semantic marker.

Стаття надійшла до редколегії
01.04.2013 р.

УДК 81'25'27 (045)

Тетяна Семигінівська,
Тетяна Смірнова

Відтворення соціокультурного складника в перекладі (на прикладі твору Д. Брауна «Янголи і демони»)

Досліджено особливості відтворення соціокультурного компонента в англійській мові засобами української. Попри те, що проблематику соціокультурних цінностей вивчало багато наук (соціологія, філософія,

© Семигінівська Т., Смірнова Т., 2013